

NRO 14036 Unden - Velen området - Karlsborgs, Töreboda och Gullspångs

kommuner samt Laxå i T län Område av riksintresse för naturvård **Områdesnummer:** NRO 14036
Områdesnamn: Unden - Velen området **Kommun:** Karlsborg, Töreboda och Gullspång, Laxå i T län
Kartblad: 9E NV, 9E NV, 9E SO **Area:** 16099 ha **Naturgeografisk region:** 23, Skogslandskapet i Tiveden - Tylöskogen -Kolmården. **Kust/havsregion:** - **Regionsindelning av sjöar och vattendrag:** Avrinningsområde 67 Motala ström **Agrara kulturlandskapsregioner:** - **Landskapsformer:** Sprickdalslandskap, kullig terräng med relativ höjd 20-50 m, kullig terräng med relativ höjd 50-100 m.
Riksvärde: **Landskapstyp** **Naturtyp** **Vegetationstyp** **Arter** **Geologi** Geovetenskap Flora Sjö Fauna

Värdeomdöme: Unden är en djup klarvattenssjö med artrik fiskfauna. Bl a rödingbestånd och förekomst av öring och hornsimpa. Velen har under flera år studerats bland annat för sin säregna hydrologi. Sjön Sänningen som ingår i området har ett flodkräftebestånd och långgrunda stränder med rik flora. Området ligger i zonen mellan de västsvenska gnejserna och östra Sveriges svekokarelska bergarter. Dess geologi är särpräglad med vulkaniska bergarter vid Lindberga och ultrabasiska bergarter vid Velen med bl a brunbråken. I områdets norra del finns värdefulla våtmarkskomplex vid Svartsjön och Gårdsjön. **Huvudkriterier:** A, C, E. **Stödkriterier:** Storlek, mångformighet, representativitet, raritet, funktion **Förutsättningar för bevarande:** Skogsbruk med fortsatt stor naturvårdshänsyn i skyddsvärda biotoper i skogen och i områden där förutsättning för dessa finns. Även i övrigt bör markanvändningen ske på sådant sätt att karaktären av oexploaterat område består. En mycket god vattenkvalitet bibehålls, särskilt i Unden. Kalkning för att motverka försurningsskador. Naturvärdena påverkas negativt av: Försurning genom nedfall, utsläpp av föroreningar, omföring av lövskog till barrskog, dikning, muddring, torvtäkt och byggande i vatten. Andra hot mot bl a de geologiska värdena är bergtäkt, gruvverksamhet samt olämpligt lokaliserad bebyggelse och andra anläggningar. **Säkerställande och internationell status:** Området är skyddat enligt 8 § miljöskyddslagen mot utsläpp av avloppsvatten och fasta ämnen. Uggleberget är naturreservat. Området berörs av Natura-2000 områden (art- och habitatdirektivet). Lindberga är sedan 1989 naturvårdsområde. **Områdets huvuddrag:** Området omfattar sjöarna Undens och Velens nederbördsområden. Unden-Velen-området präglas av barrskogslandskap med en topografi av 72 relativt höga nivåskillnader, ställvis av sprickdalskaraktär. Mindre lövpartier förekommer intill bebyggelse och i anslutning till några större grönstensförekomster. Berggrunden består framför allt av gnejser men innefattar även den starkt varierande berggrunden i kontaktzonen mellan gnejserna, smålands-värmlandsgraniterna och svekokarelska bergarter. Området innehåller ett stort antal grönstensförekomster. Unden-Velen-området är av stor betydelse för studiet av det fennoskandiska urbergets orogenez. Vulkaniska bergarter av stort intresse har nyligen påträffats i området. Unden är en stor och djup klarvattenssjö med i förhållande till sjöarealen obetydligt tillrinningsområde. I sjön finns ett värdefullt rödingbestånd och relikta planktonarter (*Potoporeia affinis*, *Pallasea quadrosspinosa*, *Mysis relicta*). Kalkning har utförts för att rädda rödingbeståndet. Förekomst av öring och den rödlistade hornsimpan. Unden har artrik fiskfauna. Förutom öring, röding och hornsimpa finns abborre, benlöja, elritsa, gers, gädda, lake, mört, nors, sik, stensimpa och storspigg. Undens vattenmassa försörjer Göta kanal med vatten och dräneras på så sätt åt både Östersjön och Västkusten. Velens dräneringsområde utvaldes 1965 som representativt typområde för ett mellansvenskt skogsområde för att ingå i nätverket av mätstationer: Internationella Hydrologiska Dekaden (IHD). I sjöängen vid L Pjungsgerud finns en meteorologisk och klimatologisk station, som tagit fram långa och värdefulla mätserier. Referensområdet Unden-Velen överlappar delvis Tiveden: riksobjekt för friluftslivet. Genom sin skönhet, säregna beskaffenhet och god bär- och svampförekomst har Unden-Velen-området även intressen för det rörliga friluftslivet, särskilt i den östra delen. Vid Svartsjön och Gårdsjön finns opåverkade våtmarker med höga naturvärden. **Anmärkningar:** 2 klass1-obj, 3 klass 2-obj och 9 klass 3-obj i VMI samt 3 klass 2-obj och 10 klass 3-obj i Ä&H ingår i området.

Referenser: Chalmers Tekniska Högskola, Göteborgs Universitet, Geologiska Institutionen: Ett antal petrografiska, geokemiska och tektoniska studier. Hedin, L. 1968: Representativa området Velen. Vannet i Norden. IHD-nytt nr 4. Fiskeriverket, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintressen för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende arter och stammar av fisk. Nielsen, K. 1989: Ängs- och hagmarker i Gullspångs kommun. Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 2/89. Thordarsson, M. 1993: Ängs- och hagmarker i Töreboda kommun. Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 8/93. Ohlsson, M. 1989: Ängs- och hagmarker i Karlsborgs kommun. Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 7/89. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1991: Våtmarker i Skaraborgs län. Mariestad.